

Datové typy

IB111: Datové typy

Data a algoritmizace

- jaká data potřebuji pro vyřešení problému?
- jak budu data reprezentovat?
- jaké operaci s nimi potřebuji provádět?

- Navržení práce s daty je velice důležité

Datový typ

- Datový typ
 - rozsah hodnot, které může proměnná daného typu přijmout
 - a množina operací, které jsou pro tento datový typ dovoleny/definovány.

Abstraktní datový typ (ADT)

- specifikuje strukturu a **operace** nad ní na základě dokumentované funkcionality (případně i složitost)
- **nezávisí na konkrétní implementaci**
- Důležité principy:
 - Abstrakce
 - Oddělení specifikace
 - Implementace

Základní ADT

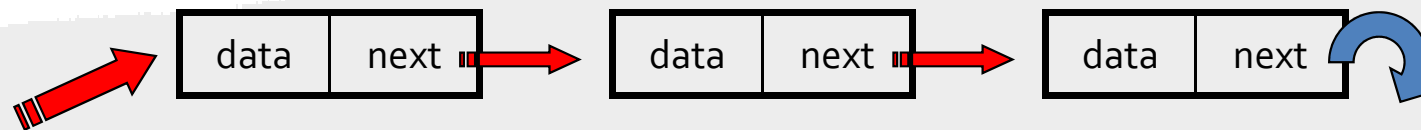
- Mezi základní ADT patří:
 - (lineární) seznam
 - zásobník
 - fronta
 - množina
 - slovník - asociativní pole
 - zobrazení
 - textový řetězec

(Zřetězený) seznam

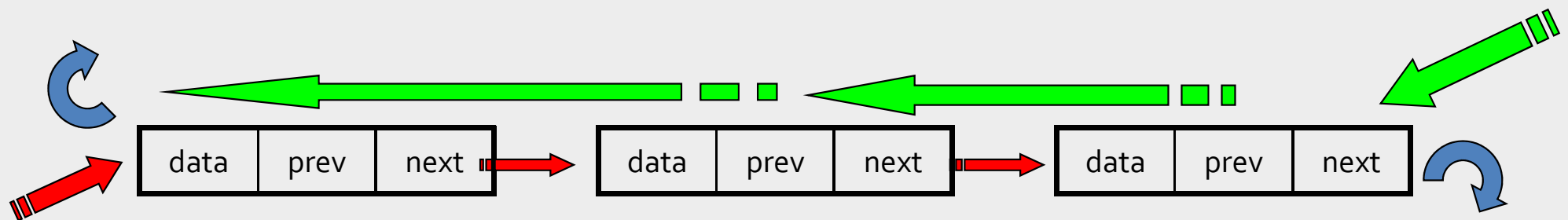
- Obsahuje posloupnost prvků
- Operace:
 - Přidání prvku
 - Na začátek
 - Na konec
 - Na určité místo (např. za/před určitý prvek)
 - Odebrání prvku
 - Ze začátku
 - Od konce
 - Konkrétní prvek (daný pozicí, hodnotou apod.)
 - Test prázdnoty seznamu

Typy (zřetězených) seznamů

- Jednosměrně zřetězený seznam

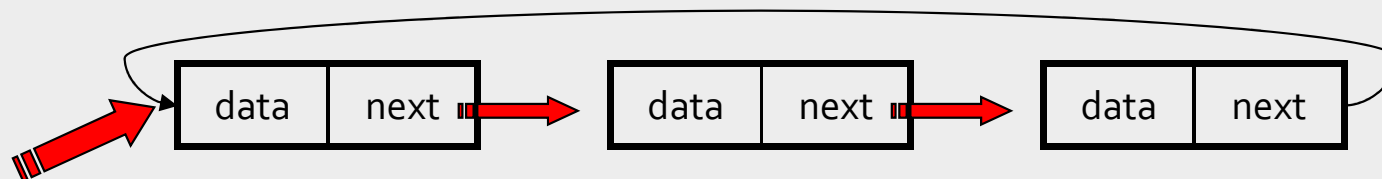

- Obousměrně zřetězený seznam

Typy (zřetězených) seznamů

- Kruhový seznam
 - Jednosměrný nebo obousměrný

Seznamy v Pythonu (opak.)

- Seznam prvků oddělený čárkami a uzavřený do hranatých závorek

```
>>> a = ['spam', 'eggs', 100, 1234]
>>> a
['spam', 'eggs', 100, 1234]
```

- K prvkům můžeme přistupovat např. přes indexy
- Seznamy lze modifikovat

```
>>> a[0]
'spam'
>>> a[3]
1234
>>> a[-2]
100
>>> a[1:-1]
['eggs', 100]
>>> a[:2] + ['bacon', 2*2]
['spam', 'eggs', 'bacon', 4]
```

Seznamy v Pythonu (opak.)

- Na rozdíl od řetězců lze seznamy modifikovat

```
>>> a
['spam', 'eggs', 100, 1234]
>>> a[2] = a[2] + 23
>>> a
['spam', 'eggs', 123, 1234]
```

- Počet prvků – funkce len()

```
>>> a = ['a', 'b', 'c', 'd']
>>> len(a)
4
```

Seznamy: Užitečné funkce

<code>list.append(x)</code>	Přidá prvek <code>x</code> na konec seznamu
<code>list.extend(L)</code>	Přidá všechny prvky <code>L</code> na konec seznamu
<code>list.insert(i, x)</code>	Přidá prvek <code>x</code> před prvek na pozici <code>i</code>
<code>list.remove(x)</code>	Odstraní první prvek s hodnotou <code>x</code>
<code>list.pop(i)</code>	Odstraní prvek na pozici <code>i</code>
<code>list.pop()</code>	Odstraní poslední prvek
<code>list.index(x)</code>	Navrátí index prvního prvku s hodnotou <code>x</code>
<code>list.count(x)</code>	Navrátí počet výskytů hodnoty <code>x</code> v seznamu
<code>list.sort()</code>	Setřídí prvky seznamu
<code>list.reverse()</code>	Přehodí pořadí prvků (od posledního k prvnímu)
<code>x in list</code>	Test zda seznam obsahuje <code>x</code>

Seznamy: příklady

```
>>> a = [66.25, 333, 333, 1, 1234.5]
>>> print a.count(333), a.count(66.25), a.count('x')
2 1 0
>>> a.insert(2, -1)
>>> a.append(333)
>>> a
[66.25, 333, -1, 333, 1, 1234.5, 333]
>>> a.index(333)
1
>>> a.remove(333)
>>> a
[66.25, -1, 333, 1, 1234.5, 333]
>>> a.reverse()
>>> a
[333, 1234.5, 1, 333, -1, 66.25]
>>> a.sort()
>>> a
[-1, 1, 66.25, 333, 333, 1234.5]
```

Seznamy: příkaz del

- Příkaz del smaže prvek nebo jinou část seznamu

```
>>> a = [-1, 1, 66.25, 333, 333, 1234.5]
>>> del a[0]
>>> a
[1, 66.25, 333, 333, 1234.5]
>>> del a[2:4]
>>> a
[1, 66.25, 1234.5]
>>> del a[:]
>>> a
[]
```

- Lze smazat i celou proměnnou

```
>>> del a
```

Vnořené seznamy

- Lze použít pro vícerozměrná data

```
>>> mat = [  
...     [1, 2, 3],  
...     [4, 5, 6],  
...     [7, 8, 9],  
...     ]
```

```
for i in [0, 1, 2]:  
    for row in mat:  
        print row[i],  
    print
```

Vnořené seznamy - matice

- Vnořené seznamy
 - Vícerozměrná pole
 - Vhodné pro například pro matice
- Příklad: vytvoření nulové matice zadaných rozměrů

```
def nulova_matice(m, n):  
    n=[[ 0 for row in range(n)] for col in range(m)]  
    return n
```

Příklad: Matice

- Násobení matic

```
def vynasob(mat1, mat2):  
    if (len(mat1[0])) != len(mat2):  
        return None  
    else:  
        n = nulova_matice(len(mat1), len(mat2[0]))  
        for i in range(len(mat1)):  
            for j in range(len(mat2[0])):  
                for k in range(len(mat2)):  
                    n[i][j] += mat1[i][k] * mat2[k][j]  
        return n
```


Příklad: (aritmetický) průměr

- Statistická veličina
 - Snaha zjistit „typickou hodnotu“
 - Nevýhoda: extrémní hodnoty ovlivňují průměr
- Výpočet:
 - součet všech hodnot dělený počtem prvků

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$$

```
def prumer (seznam) :  
    soucet = 0  
    for prvek in seznam:  
        soucet += prvek  
    return float (soucet) / len (seznam)
```

Příklad: medián

- **Medián** je číslo, které rozdělí řadu podle velikosti seřazených čísel na dvě stejně početné poloviny.
- Nalezení mediánu:
 1. Seřadím čísla podle velikosti
 2. Vezmu číslo, která se nalézá uprostřed seznamu.
 - Pokud není nějaké číslo přesně uprostřed, tj. počet prvků je sudý, pak se obvykle za medián považuje aritmetický průměr hodnot na dvou místech u středu.

3, 5, 7, 12, 13, 14, 21, **23**, 23, 23, 23, 29, 39, 40, 56

3, 5, 7, 12, 13, 14, **21**, **23**, 23, 23, 23, 29, 40, 56

Příklad: medián

```
def median(seznam):
    seznam.sort()
    velikost=len(seznam)
    stred=velikost/2
    if(velikost%2==0):
        median = (seznam[stred]+seznam[stred-1]) / 2.0
    else:
        median = seznam[stred]
    return median

a=[1,4,3,9,4,56,26,4,4,56,4,5,2,7,1,8,7]
print "Median:",median(a)
print "Seznam:",a
|
```

```
>>>
Median: 4
Seznam: [1, 1, 2, 3, 4, 4, 4, 4, 4, 5, 7, 7, 8, 9, 26, 56, 58]
>>> |
```

Zásobník (stack)

- Operace:
 - push (vložení)
 - pop (odstranění)
 - top (horní prvek)
 - empty (test prázdnoty)
- LIFO = Last In First Out
- Intuitivní příklad: sloupec knih
- Běžné použití:
 - procházení grafů
 - vyhodnocování výrazů
 - rekurze

Python: zásobník pomocí seznamu

```
>>> stack = [3, 4, 5]
>>> stack.append(6)
>>> stack.append(7)
>>> stack
[3, 4, 5, 6, 7]
>>> stack.pop()
7
>>> stack
[3, 4, 5, 6]
>>> stack.pop()
6
>>> stack.pop()
5
>>> stack
[3, 4]
```

Příklad: postfixová notace

- Zápis matematických výrazů
 - Infixová notace
 - Zápis operátorů mezi operandy
 - Např. $1 + 2$
 - Prefixová notace
 - Zápis operátorů před operandy
 - Např. $+ 1 2$
 - Postfixová notace (reverzní polská notace)
 - Operátor následuje operandy
 - Není třeba používat závorky
 - Např. $1 2 +$

Příklad: postfixová notace

5 1 2 + 4 * + 3 -

Výraz je počítán zleva doprava.

Vstup	Operace	Zásobník	Popis
5	Ulož operand	5	
1	Ulož operand	5, 1	
2	Ulož operand	5, 1, 2	
+	Sečti	5, 3	Vyber dvě hodnoty (1, 2), zpracuj a ulož výsledek (3)
4	Ulož operand	5, 3, 4	
*	Vynásob	5, 12	Vyber dvě hodnoty (3, 4), zpracuj a ulož výsledek (12)
+	Sečti	17	Vyber dvě hodnoty (5, 12), zpracuj a ulož výsledek (17)
3	Ulož operand	17, 3	
-	Odečti	14	Vyber dvě hodnoty (17, 3), zpracuj a ulož výsledek (14)

Když je výpočet hotov, na vrcholu zásobníku je uložen výsledek, v tomto případě 14.

Příklad: postfixová notace

```
def vyhodnot(string):  
    stack = []  
    for token in string.split(" "):  
        if set(token).issubset(set("0123456789.")):  
            stack.append(float(token))  
        elif token == '+':  
            b = stack.pop()  
            a = stack.pop()  
            stack.append(a+b)  
        elif token == '-':  
            b = stack.pop()  
            a = stack.pop()  
            stack.append(a-b)  
        else:  
            print "Neznamy token: '%s'" % token  
    return stack.pop()
```


Fronta (queue)

- operace:
 - push (vložení)
 - pop (odstranění)
 - top (první prvek)
 - empty (test prázdnosti)
- FIFO = First In First Out
- příklad:
 - zpracování příchozích požadavků serverem

Python a fronta

- lze pomocí seznamu, ale pomalé
 - Protože přidávání a odebrání ze začátku seznamu vyžaduje posun všech prvků...
- použití knihovny collections:

```
>>> from collections import deque
>>> queue = deque(["Eric", "John", "Michael"])
>>> queue.append("Terry")           # Terry arrives
>>> queue.append("Graham")        # Graham arrives
>>> queue.popleft()               # The first to arrive now leaves
'Eric'
>>> queue.popleft()               # The second to arrive now leaves
'John'
>>> queue                          # Remaining queue in order of arrival
deque(['Michael', 'Terry', 'Graham'])
```

Seznam x zásobník x fronta

- Zásobník a fronta jsou podobné seznamu
 - Ale poskytují méně možných operací
 - Např. přidání jen na začátek/konec
- Proč používáme struktury, které nám nabízejí méně funkcí?
- Pokud se omezíme na více specifický datový typ mohou být:
 - operace rychlejší a/nebo
 - paměťové nároky menší
- Při návrhu nám pomáhá uvědomit si, že potřebujeme např. zásobník a ne obecně seznam...

Množina (set)

- operace:
 - insert (vložení)
 - find (test na přítomnost)
 - delete (odstranění)
- příklady:
 - evidování navštívených vrcholů při prohledávání
 - počítání „průniku“ informací ze dvou souborů

Množiny v Pythonu

- Množina
 - Neuspořádaná kolekce dat bez duplicitních prvků

<code>len(s)</code>	počet prvků množiny
<code>x in s</code>	Test zda prvek x se nachází v množině s
<code>s1 <= s2</code>	Test zda s1 je podmnožinou s2
union nebo operátor	Sjednocení množin
intersection nebo operátor &	Průnik množin
difference nebo operátor -	Rozdíl množin
<code>symmetric_difference</code> nebo operátor ^	Položky z jedné z množin nenacházející se v množině druhé

Množiny v Pythonu: příklad

```
>>> basket = ['apple', 'orange', 'apple', 'pear', 'orange', 'banana']
>>> fruit = set(basket)           # create a set without duplicates
>>> fruit
set(['orange', 'pear', 'apple', 'banana'])
>>> 'orange' in fruit             # fast membership testing
True
>>> 'crabgrass' in fruit
False

>>> # Demonstrate set operations on unique letters from two words
...
>>> a = set('abracadabra')
>>> b = set('alacazam')
>>> a                               # unique letters in a
set(['a', 'r', 'b', 'c', 'd'])
>>> a - b                             # letters in a but not in b
set(['r', 'd', 'b'])
>>> a | b                               # letters in either a or b
set(['a', 'c', 'r', 'd', 'b', 'm', 'z', 'l'])
>>> a & b                               # letters in both a and b
set(['a', 'c'])
>>> a ^ b                               # letters in a or b but not both
set(['r', 'd', 'b', 'm', 'z', 'l'])
```

N-tice (tuples) v Pythonu

- N-tice podobné seznamům
- Nejsou měnitelné (stejně jako řetězce)

```
>>> t = 12345, 54321, 'hello!'
>>> t[0]
12345
>>> t
(12345, 54321, 'hello!')
>>> # Tuples may be nested:
... u = t, (1, 2, 3, 4, 5)
>>> u
((12345, 54321, 'hello!'), (1, 2, 3, 4, 5))
```

```
>>> x, y, z = t
```

Slovník (dictionary, map)

- Slovník, dictionary, map, asociativní pole
 - zobecnění množiny, pole
- dvojice klíč, hodnota
 - klíče jsou unikátní
 - neuspořádané
- příklady:
 - počet výskytů jednotlivých slov v textu
 - „kešování“ výsledků časově náročných výpočtů

Slovník v Pythonu

```
>>> tel = {'jack': 4098, 'sape': 4139}
```

- {}
- Klíč a hodnotu oddělujeme dvojtečkou
 - U jednoduchých klíčů lze použít i =

```
>>> dict(sape=4139, guido=4127, jack=4098)
{'sape': 4139, 'jack': 4098, 'guido': 4127}
```

- Slovník lze vyrobit i n-tic (tuples)
- Slovník je modifikovatelný

Slovník v Pythonu: příklad

```
>>> tel = {'jack': 4098, 'sape': 4139}
>>> tel['guido'] = 4127
>>> tel
{'sape': 4139, 'guido': 4127, 'jack': 4098}
>>> tel['jack']
4098
>>> del tel['sape']
>>> tel['irv'] = 4127
>>> tel
{'guido': 4127, 'irv': 4127, 'jack': 4098}
>>> tel.keys()
['guido', 'irv', 'jack']
>>> 'guido' in tel
True
```

Výpis slovníku

- Jednotlivé položky slovníku můžeme iterovat pomocí „.iteritems()“

```
>>> knights = {'gallahad': 'the pure', 'robin': 'the brave'}
>>> for k, v in knights.iteritems():
...     print k, v
...
gallahad the pure
robin the brave
```

Příklad: frekvence slov

- Analyzujeme předložený text
- Pro každé slovo vypíšeme kolikrát se v textu vyskytuje
- Výsledek lze využít jako metriku podobnosti dokumentů apod.

Seznam nejčastěji použitých slov:

the	27801
and	26834
i	20296
to	19749
of	18299
a	14620
you	13713
my	12473
that	11149
in	11060
is	9620
not	8753
for	8268
with	8049
me	7771
it	7710
be	7106
your	6882
this	6879
his	6853

Příklad: frekvence slov - výpočet

```
def frekvence_slov(soubor, n):
    text = open(soubor, 'r').read()
    text = string.lower(text)
    for ch in '!"$%&()*+,-./:;<=>?@[\\]^_`{|}~':
        text = string.replace(text, ch, ' ')
    seznam_slov = string.split(text)
    frekvence = {}
    for slovo in seznam_slov:
        if frekvence.has_key(slovo):
            frekvence[slovo] += 1
        else:
            frekvence[slovo] = 1
```

Příklad: frekvence slov - výpis

```
def srovnej((s1,p1), (s2,p2)):  
    if p1 > p2:  
        return -1  
    elif p1 == p2:  
        return cmp(s1, s2)  
    else:  
        return +1
```

```
vysledek = frekvence.items()  
vysledek.sort(srovnej)  
print "Seznam nejcasteji pouzitych slov:"  
for i in range(n):  
    s, p = vysledek[i]  
    print s, "\t", p
```

Příklad: morseovka

```
morse = {'A': '.-', 'B': '-...', 'C': '-.-.',  
        'D': '-..' } # atd
```

```
def prevod_morse(s):  
    vystup = ''  
    for i in range(len(s)):  
        if morse.has_key(s[i]):  
            vystup += morse[s[i]] + '|'  
    return vystup
```

Příklad: převodník

```
sub = {  
    "morse": [".-", "-...", "-.-.", "-..", # atd ],  
    "braille": ["BWWWW", "BWBWW", "BBWW", # atd ],  
}
```

```
def prevod(s, kodovani):  
    vystup = ''  
    if not sub.has_key(kodovani): return None  
    for i in range(len(s)):  
        if ord('A') <= ord(s[i]) <= ord('Z'):  
            c = ord(s[i]) - ord('A')  
            vystup += sub[kodovani][c] + '|'  
    return vystup
```